

Krajinou sopek Nízkého Jeseníku – exkurze na Velký a Malý Roudný

The Nízký Jeseník volcanoes – field trip to the hills of Velký and Malý Roudný

MARTIN DANČÁK¹ & MICHAL HRONEŠ²

1) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: martin.dancak@upol.cz

2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: michal.hrones@upol.cz

Abstract: A field trip to two extinct volcanoes of Nízký Jeseník Mts took place on June 4, 2022. The trip led to the Velký and Malý Roudný hills near the village of Roudno (N Moravia, Czech Republic). The excursion began at the saddle between the two hills and first visited Velký Roudný before continuing to the northern foothill of Malý Roudný. The main habitats observed during the field trip were mesophilous and wet meadows separated by typical linear wooded clearance cairns. A total of 178 vascular plant species were recorded, including notable finds such as *Anthemis tinctoria*, *Crepis mollis* subsp. *succisifolia*, *Dactylorhiza majalis*, *Orchis mascula*, *Rubus saxatilis*, *Salix rosmarinifolia*, and *Senecio paludosus*.

Keywords: floristic data, meadows, north Moravia, vascular plants

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

Třetí botanická exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v roce 2022 se konala v sobotu 4. června pod vedením Martina Dančáka a Michala Hroneše. Jejím cílem byly sopečné vrcholy Velkého a Malého Roudného, které se tyčí nad přehradou Slezská Harta u obce Roudno. V sedle mezi oběma vrcholy se s vedoucími setkala deset odvážných účastníků, které neodradilo deštivé a mlhavé počasí. Exkurze vedla na vrchol Velkého Roudného a jeho jižní a západní svahy, do sedla mezi oběma vrcholy a na severní úpatí Malého Roudného. Celkem bylo v průběhu exkurze nalezeno a zapsáno 178 druhů cévnatých rostlin.

Jako jedny z tzv. Bruntálských sopek patří sousedící vrcholy Malého a Velkého Roudného k nepřehlédnutelným symbolům Nízkého Jeseníku. V případě těchto dvou kopců je dojem umocněn nejen přehradou Slezská Harta, která omývá úpatí Velkého Roudného, ale také typickou krajinou s liniemi dřevinami porostlých kamenic, které se táhnou po travnatých úbočích obou vrchů. Velký a Malý Roudný jsou vyhaslé třetíhorní sopky typu stratovulkán, jejichž pravidelně kuželovitý tvar vznikl zejména díky erupcím pyroklastického materiálu střídaným výlevy lávy (Štelcl et al. 2011). Mohutné lávové proudy, v současné krajině oku laika téměř neviditelné, jsou pro oba vrcholy typické a ten nejdelší, vytvořený Velkým Roudným, dosahuje směrem na východ až ke Dvoreckému Mlýnu pod hrází Slezské Harty (Gürtlerová 2008).

Obr. 1. Vstavač mužský znamenáný (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*) na západním svahu Velkého Roudného. – Obr. 2. Náprstník velkokvětý (*Digitalis grandiflora*) roste na Velkém Roudném v lučních porostech. – Foto M. Hroneš

Z fytogeografického hlediska je navštívená oblast součástí okresu Jesenické podhůří (75), který je význačný relativně studeným a vlhkým klimatem, a proto jsou ve zdejší krajině hojné mokřadní a podhorské druhy rostlin. Velký i Malý Roudný jsou však v rámci fytochorionu výjimečné. Díky bazickému substrátu a k jihu ukloněným svahům zde rostou i relativně teplomilné druhy. Sopečné podloží je také velmi propustné, takže na svazích obou kopců nenajdeme ani mokřady. Ty jsou jen v sedle mezi oběma vrcholy v pramenné oblasti potoka Lesná a hostí množství chráněných a ohrožených druhů.

Z místa srazu exkurzní skupina vyrazila po turistické stezce vedoucí ovsíkovými loukami k vrcholu Velkého Roudného a hned na začátku se nám podařilo nalézt kozí bradu luční (*Tragopogon pratensis*), která je zde mnohem vzácnější než jí podobná kozí brada východní (*T. orientalis*). Zhruba v půli svahu jsme však z turistické stezky odbočili do luk na západním svahu kopce. V nich jsme pak viděli vstavač mužský znamenáný (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*; obr. 1), hloh křivokališný (*Crataegus rhipidophylla*), škardu měkkou čertkusolistou (*Crepis mollis* subsp. *succisifolia*), řešetlák počistivý (*Rhamnus cathartica*) a prvosenku jarní (*Primula veris*). Poté jsme se prudkým stoupáním dostali na relativně plochý vrchol sopky. Ten býval v minulosti prakticky bezlesý, ale dnes je, kromě malého palouku kolem kaple a rozhledny, naopak téměř zcela zalesněný, zčásti cíleně a zčásti samovolně důsledkem upuštění od hos-

podání na mělkém skalnatém podloží. Ve fragmentech suťových lesů na severním svahu jsme pak viděli poslední zbytky jarních geofytů, jako dymnivku dutou (*Corydalis cava*) i d. plnou (*C. solida*) a zapalici žluťuchovitou (*Isopyrum thalictroides*). Z vrcholu jsme poté pokračovali na jižní svahy, na kterých je také asi nejznámější botanická lokalita Velkého Roudného, tzv. Čedičový lom. Toto jméno je ovšem zavádějící, protože na lokalitě se (alespoň na povrchu) žádný čedič nenachází a podloží je tu tvořeno sopečným tufem. V lomu a jeho okolí se nachází suché trávníky s jetelem horským (*Trifolium montanum*), chrpou čekánkem (*Centaurea scabiosa*), rmenem barvířským (*Anthemis tinctoria*), mochnou přímou (*Potentilla recta*) a dalšími teplomilnějšími druhy. Hojně zde roste také náprstník velkokvětý (*Digitalis grandiflora*; obr. 2) a znovu jsme viděli i několik jedinců vstavače mužského. O několik kamenic níže jsme našli i violku srstnatou (*Viola hirta*) a bohatou populaci ostružiníku skalního (*Rubus saxatilis*). Poté už jsme sestoupili do sedla mezi oběma vrcholy, kde jsme na mokřadních loukách pod Malým Roudným narazili na prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), starček potoční (*Tephrosia crispa*), kozlík dvoudomý (*Valeriana dioica*), vrbu pětimužnou (*Salix pentandra*), v. rozmarýnolistou (*S. rosmarinifolia*) a další zajímavé druhy. Od plánovaného výstupu na vrchol Malého Roudného nás ale odradil déšť, a proto jsme exkurzi ukončili na břehu potoka Lesná u silnice do Křišťanovic, kde jsme potvrdili výskyt malé populace starčku bažinného (*Senecio paludosus*).

I přes nepřízeň počasí se tak podařilo velkou část původně plánované trasy uskutečnit a najít řadu zajímavých druhů rostlin. Potvrdili jsme tak, že vrcholy Velkého a Malého Roudného nejsou zajímavé jen geologicky, ale také botanicky.

Použité zdroje

- Gürtlerová P. (2008): Velký Roudný. Databáze významných geologických lokalit: 2369 [online]. – URL: <http://lokality.geology.cz/2369> (navštíveno 19. 10. 2022).
- Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.
- Štelcl J., Vávra V. & Zimák J. (2011): Mineralogicko-petrografický exkurzní průvodce po území Moravy a Slezska. Bílčice – Velký Roudný. – URL: <http://pruvodce.geol.morava.sci.muni.cz/Bilcice/Bilcice-text.htm> (navštíveno 19. 11. 2022).

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a M. Dančák)

Seznam lokalit

1. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): okolí parkoviště v sedle mezi Velkým a Malým Roudným, 49°53'18,5"N, 17°30'50,1"E, asi 670 m n. m.
2. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): louky a křoviny na západním svahu Velkého Roudného, 49°53'20,7"N, 17°30'54,2"E – 49°53'25,7"N, 17°31'12,1"E, 680–730 m n. m.

3. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): les na jihozápadním svahu a v okolí vrcholu Velkého Roudného, 49°53'24,1"N, 17°31'16,9"E – 49°53'29,0"N, 17°31'23,7"E, 760–780 m n. m.
4. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): fragmenty suťového lesa na severním svahu pod vrcholem Velkého Roudného, 49°53'29,6"N, 17°31'24,3"E – 49°53'30,3"N, 17°31'25,8"E, 765–775 m n. m.
5. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): louky a křoviny na jihozápadním svahu Velkého Roudného, 49°53'23,0"N, 17°31'17,7"E – 49°53'20,7"N, 17°31'12,1"E, 765–730 m n. m.
6. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): suché trávníky v okolí a prostor tzv. Čedičového lomu na jihozápadním svahu Velkého Roudného, 49°53'18,1"N, 17°31'14,6"E, 730 m n. m.
7. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): louky a křoviny ve spodních partiích jihozápadního svahu Velkého Roudného vpravo od silnice Křišťanovice – Roudno, 49°53'17,1"N, 17°31'11,8"E – 49°53'09,9"N, 17°30'53,4"E, 675–725 m n. m.
8. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): mokřadní louky v okolí vodojemu na severovýchodním úpatí Malého Roudného, 49°53'10,8"N, 17°30'43,2"E – 49°53'05,7"N, 17°30'31,4"E, 680–690 m n. m.
9. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): louky a mokřady v pramenné oblasti potoka Lesná na severovýchodním úpatí Malého Roudného vlevo od silnice Křišťanovice – Roudno, 49°53'02,9"N, 17°30'37,5"E – 49°52'52,2"N, 17°30'50,8"E, 675–684 m n. m.
10. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): těleso silnice Křišťanovice – Roudno a její okraje v sedle mezi Velkým a Malým Roudným, 49°52'53,2"N, 17°30'52,4"E – 49°53'08,6"N, 17°30'53,5"E, 670–675 m n. m.
11. 75. Jesenické podhůří, 6171a, Roudno (distr. Bruntál): koryto potoka Lesná vpravo od silnice Křišťanovice – Roudno, 49°53'00,4"N, 17°30'59,2"E, 665 m n. m.

cévnaté rostliny

Acer platanoides: 3; *Aegopodium podagraria*: 3; *Ajuga genevensis*: 2, 5; *Alchemilla vulgaris*: 7; *Allium ursinum* (LC/C4a): 3 (nat.); *Alopecurus pratensis*: 1; *Anthemis tinctoria* (NT/C4a): 6; *Anthoxanthum odoratum*: 2; *Anthriscus sylvestris*: 1; *Arenaria serpyllifolia*: 5; *Arrhenatherum elatius*: 1; *Artemisia vulgaris*: 1; *Astragalus glycyphyllos*: 3;

Betonica officinalis: 9; *Bistorta officinalis*: 2, 8; *Brachypodium pinnatum*: 2; *B. sylvaticum*: 3; *Briza media*: 2; *Bromus hordeaceus*: 2; *B. inermis*: 6;

Calamagrostis canescens: 9; *Caltha palustris*: 8; *Campanula patula*: 1; *C. persicifolia*: 3; *Cardamine pratensis*: 8; *Carduus personata*: 3; *Carex caryophyllea*: 2, 6; *C. leporina*: 7; *C. nigra*: 8; *C. pallescens*: 8; *C. panicea*: 8; *C. rostrata*: 8; *C. vesicaria*: 8; *Carlina acaulis*: 5; *Centaurea montana* (EN/C2): 10 (cult.); *C. scabiosa*: 5, 6; *Cerastium arvense*: 2; *Chaerophyllum aromaticum*: 1; *Cirsium palustre*: 8; *C. rivulare*: 7; *Convallaria majalis*: 8; *Corydalis cava*: 4; *C. solida* (LC/C4a): 4; *Corylus avellana*: 2; *Crataegus rhipidophylla* (DD/C4b): 2; *Crepis biennis*: 2; *C. mollis* subsp. *succisifolia* (NT/C3): 2, 9; *C. paludosa*: 8; *Cruciata verna*: 2; *Cystopteris fragilis*: 4;

Dactylis glomerata: 1; *Dactylorhiza majalis* (NT/C3): 8; *Deschampsia cespitosa*: 8; *Dianthus deltoides*: 5; *Digitalis grandiflora*: 5, 6; *Dryopteris filix-mas*: 3;

Echium vulgare: 6; *Equisetum arvense*: 8; *E. fluviatile*: 8; *E. palustre*: 9; *E. sylvaticum*: 8; *Erophila verna*: 5; *Euphorbia cyparissias*: 2, 5;

Fagus sylvatica: 3; *Festuca gigantea*: 3; *F. rubra*: 2; *Filipendula ulmaria*: 8; *Fragaria moschata*: 2; *F. vesca*: 7; *Fraxinus excelsior*: 1;

Galeobdolon montanum: 3; *Galium odoratum*: 3; *G. pumilum*: 5, 6; *Genista tinctoria*: 7; *Geranium phaeum*: 2; *G. robertianum*: 3; *Geum rivale*: 8; *G. urbanum*: 1, 3; *Glechoma hederacea*: 4; *Helictotrichon pubescens*: 2; *Holcus lanatus*: 2; *Hylotelephium maximum*: 5; *Isopyrum thalictroides* (LC/C4a): 4; *Lamium maculatum*: 3; *Lathyrus pratensis*: 2; *Leontodon hispidus*: 6; *Leucanthemum ircutianum*: 5; *Lonicera nigra*: 4; *L. xylosteum*: 4; *Lotus corniculatus*: 1; *Lupinus polyphyllus*: 2; *Luzula campestris*: 2; *L. multiflora*: 8; *Lychnis flos-cuculi*: 1; *Lysimachia vulgaris*: 8; *Melica nutans*: 7; *Mercurialis perennis*: 3; *Moehringia trinervia*: 3; *Myosotis nemorosa*: 7; *M. sylvatica*: 5; *Orchis mascula* subsp. *speciosa* (EN/C2): 2, 6; *Oxalis acetosella*: 4; *Phragmites australis*: 9; *Phyteuma spicatum*: 2; *Pilosella bauhinii*: 6; *P. officinarum*: 5, 6; *Pimpinella saxifraga*: 10; *Plantago lanceolata*: 1; *P. media*: 5; *Poa angustifolia*: 2; *P. nemoralis*: 3; *P. pratensis*: 2; *Polygonatum multiflorum*: 2; *Polypodium vulgare*: 4; *Potentilla argentea*: 5; *P. erecta*: 8; *P. recta* (LC/C4a): 5, 6; *Primula elatior*: 8; *P. veris*: 2; *Prunus avium*: 2; *P. padus*: 1; *Pulmonaria obscura*: 4; *Pyrus communis*: 1; *Ranunculus acris*: 1; *R. auricomus* agg.: 5; *R. polyanthemos*: 2, 6; *R. repens*: 1; *Rhamnus cathartica*: 2; *Ribes alpinum* (LC/C4a): 4; *R. uva-crispa*: 3; *Rubus caesius*: 7; *R. saxatilis* (VU/C3): 7; *Rumex acetosa*: 1; *Salix aurita*: 8; *S. cinerea*: 8; *S. pentandra* (NT/C4a): 8; *S. rosmarinifolia* (VU/C3): 9; *Sambucus nigra*: 3; *S. racemosa*: 4; *Sanguisorba officinalis*: 8; *Saxifraga granulata*: 2; *Scirpus sylvaticus*: 8; *Securigera varia*: 7; *Sedum acre*: 5; *S. hispanicum*: 10; *Senecio paludosus* (EN/C1): 11; *Silene dioica*: 3; *S. latifolia* subsp. *alba*: 1; *S. nutans*: 5, 6; *Sorbus aucuparia*: 2, 3; *Stellaria graminea*: 2; *Tephrosieris crispa* (LC/C4a): 9; *Thymus pulegioides*: 5, 6; *Tragopogon orientalis*: 2; *T. pratensis*: 1; *Trifolium arvense*: 6; *T. campestre*: 1; *T. dubium*: 2; *T. medium*: 5; *T. montanum*: 6; *T. pratense*: 1; *T. repens*: 1; *Trisetum flavescens*: 2; *Urtica dioica*: 4; *Valeriana dioica* (LC/C4a): 8; *Veronica beccabunga*: 9; *V. chamaedrys*: 1; *V. scutellata* (LC/C4a): 9; *V. serpyllifolia*: 8; *Viburnum opulus*: 5; *Vicia cracca*: 6; *V. hirsuta*: 7; *V. sepium*: 1; *V. tetrasperma*: 1; *Viola arvensis*: 5; *V. canina* subsp. *canina*: 8; *V. hirta*: 7; *Viscaria vulgaris*: 5, 6.